

PB161 Programování v jazyce C++

Přednáška 1

Organizace
Úvod do C++

Nikola Beneš

18. září 2018

Cíle předmětu

- 1 ukázat možnosti jazyka C++
 - moderní C++ podle standardu C++14
- 2 vysvětlit základy OOP
 - jak se realizují v C++
- 3 podpořit praktické programátorské schopnosti
 - intenzivním programováním

Organizace předmětu

<http://www.fi.muni.cz/pb161>

Organizace předmětu

Přednášky

- v 7. týdnu vnitrosemestrální test (20 bodů)
- zvaná přednáška ke konci semestru

Demonstrační cvičení

- programovací ukázky, časté chyby, řešení miniúkolů
- program záleží z části na studentech

Cvičení

- krátké úvodní shrnutí probíraného tématu
- týdenní miniúkoly (celkem 10 po 3 bodech)
- programování s možností okamžité pomoci
- poslední týden zápočtový příklad

Týdenní miniúkoly (10 po 3 bodech)

- zadání před přednáškou, odevzdání další týden v pátek
- smysl: procvičit látku probranou na přednášce
- odevzdávání pomocí fakultního GitLabu, 3 pokusy
- část testů k dispozici předem

Domácí úkoly (4 + 1 navíc)

- max. 15 bodů za úkol
 - až 7 bodů udělovaných Kontrem (automatické testy)
 - až 3 body udělované člověkem (hodnocení kvality kódu)
 - až 3 body za počet odevzdání
 - až 2 body za včasné odevzdání
- odevzdávání použitím fakultního GitLabu, šest pokusů pro odevzdání (poslední dva s penalizací)

details na <http://www.fi.muni.cz/pb161> (novinky červeně)

Bodování

- tvrdé a měkké body
 - měkké se nepočítají do limitu pro zápočet a zkoušku

domácí úkoly	$5 \times 15 = 75$
miniúkoly	$10 \times 3 = 30$
vnitrosemestrální test	20
celkem (tvrdé body)	125

- zkouškový test: 80 bodů
- měkké body:
 - bonusové části domácích úkolů
 - zvláště pěkná řešení domácích úkolů
 - jiné (upozornění na chyby, aktivita)

Zápočet

- ≥ 65 tvrdých bodů, 4 nenulové domácí úkoly, zápočtový příklad
 - stačí 3 nenulové domácí úkoly, pokud máte alespoň 70 % bodů z miniúkolů

Zkouška

- ≥ 95 tvrdých bodů, zápočet
- známka podle součtu tvrdých a měkkých bodů:

≥ 175 bodů	A
≥ 155 bodů	B
≥ 135 bodů	C
≥ 115 bodů	D
≥ 95 bodů	E

<http://cppreference.com>

ukázka: online dokumentace

Zpětná vazba, dotazy, komentáře

- předmětová anketa v ISu (až na konci semestru)
- dotazníky (obtížnost úloh apod.)
- osobně, e-mailem
- anonymní vzkazy: <https://web.speakup.info>
- <https://kahoot.it>

Doporučované vývojové nástroje

cmake (verze alespoň 3)

- v současnosti asi nejpopulárnější nástroj pro automatizaci překladač
- multiplatformní

clang (verze alespoň 5)

- populární multiplatformní překladač
- součást projektu LLVM

Catch2

- jednoduchá knihovna pro psaní *unit testů*

Blok 1: Základní programování v C++

- základy vstupu a výstupu, řetězce, dynamická pole
- základy tříd, reference, `const`
- standardní knihovna, kontejnery, algoritmy, iterátory

Blok 2: Správa paměti a zdrojů, I/O

- konstruktory a destruktory, kopírování
- práce s pamětí a zdroji, princip RAII
- přetěžování operátorů, vstup a výstup podrobněji

Blok 3: OOP v C++

- principy OOP, časná vs. pozdní vazba, virtuální metody
- dědičnost, návrhové vzory, `static`
- výjimky, jmenné prostory

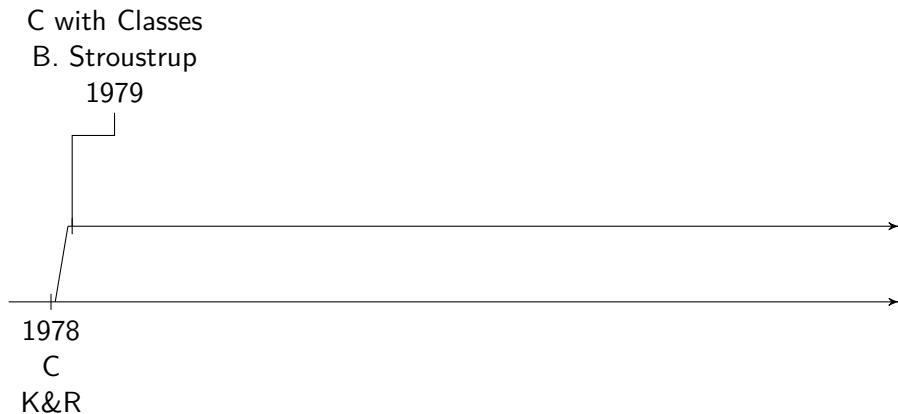
Blok 4: Šablony, ukázky pokročilejšího C++

Programovací jazyk C++

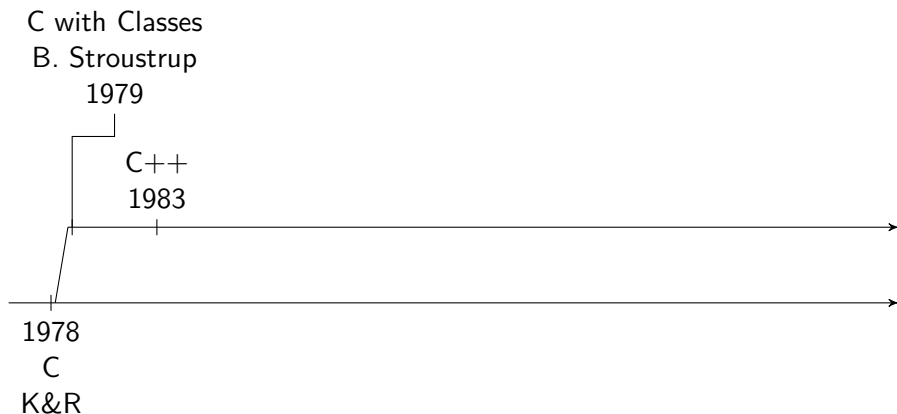
Historie a vývoj

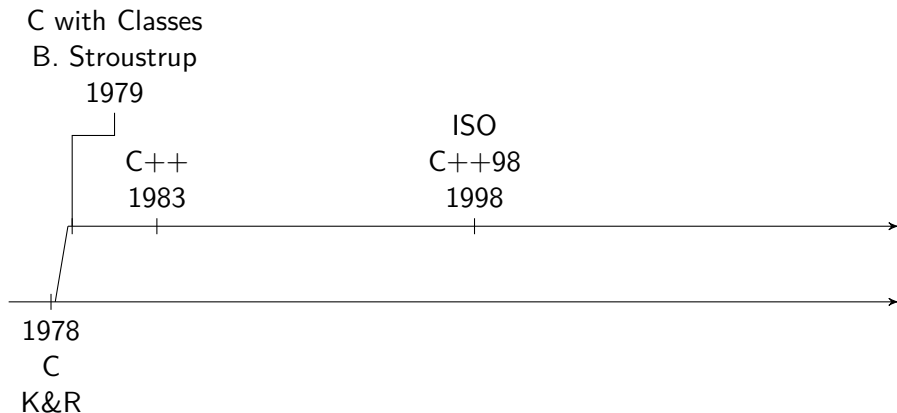
Historie a vývoj

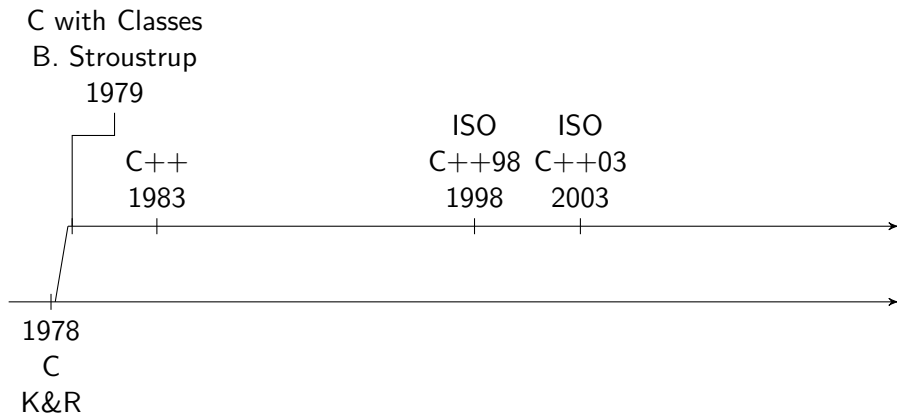
Historie a vývoj

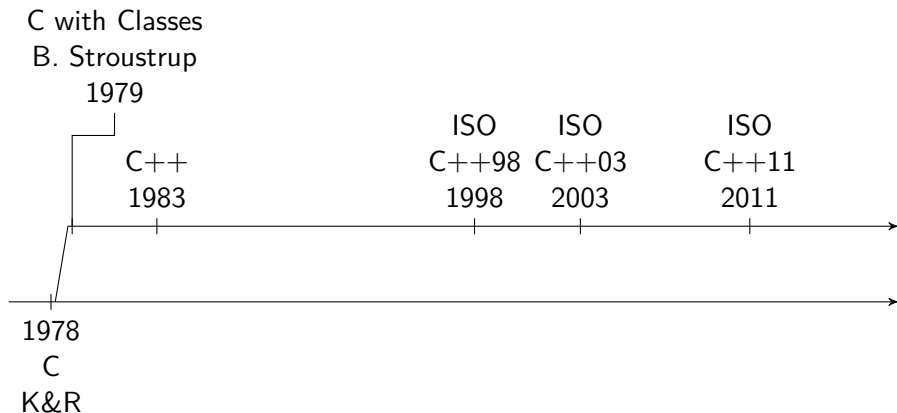
Historie a vývoj

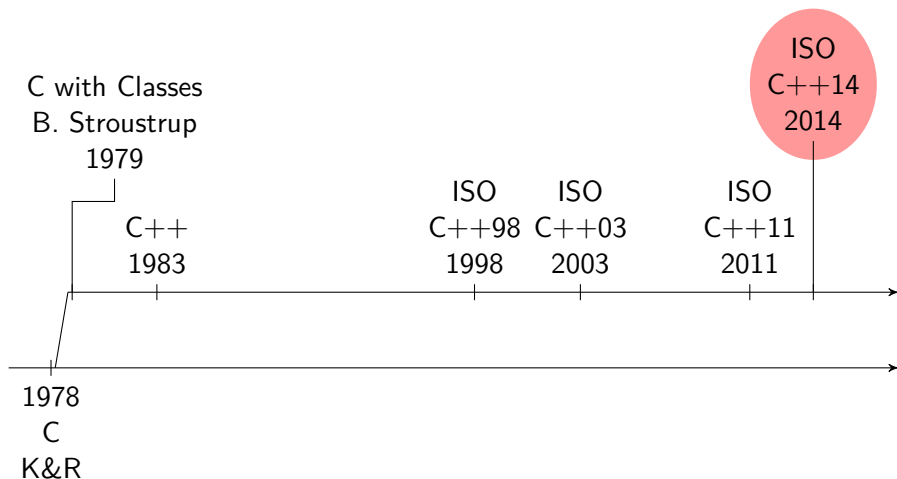
Historie a vývoj

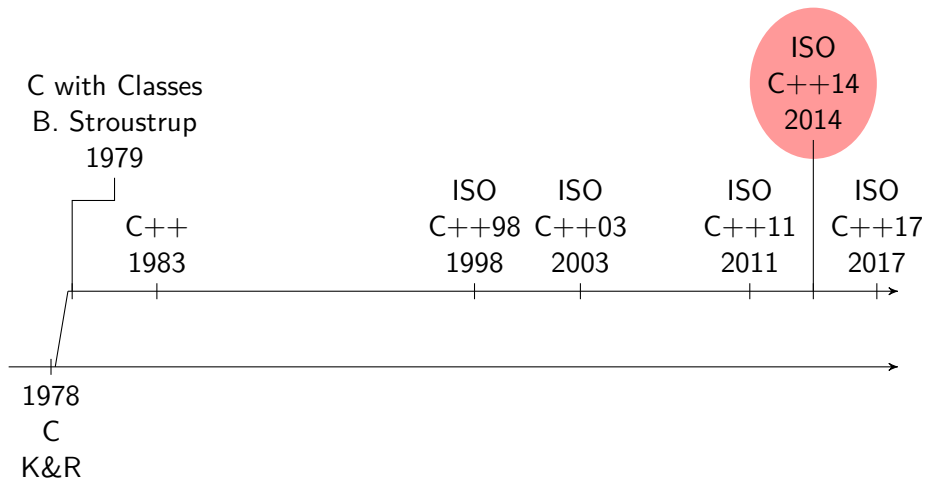
Historie a vývoj

Historie a vývoj

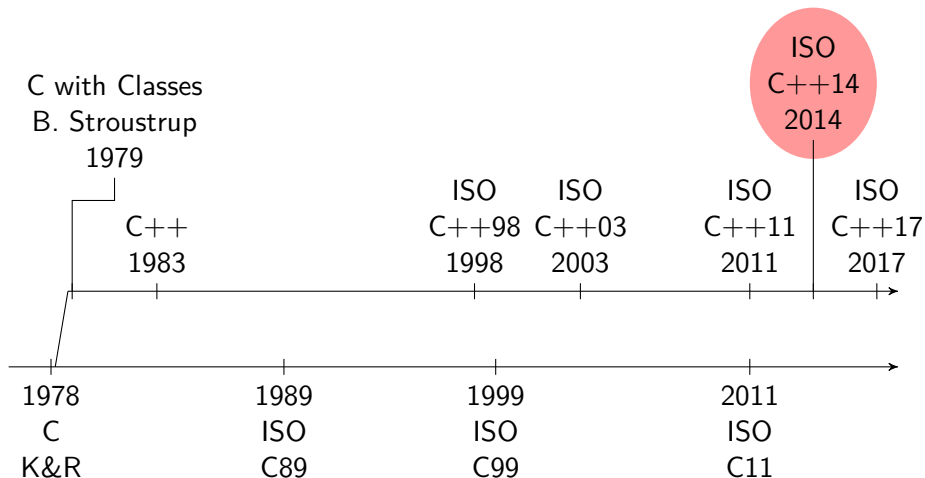
Historie a vývoj

Budoucnost: C++2x

Nestandardizovaná rozšíření

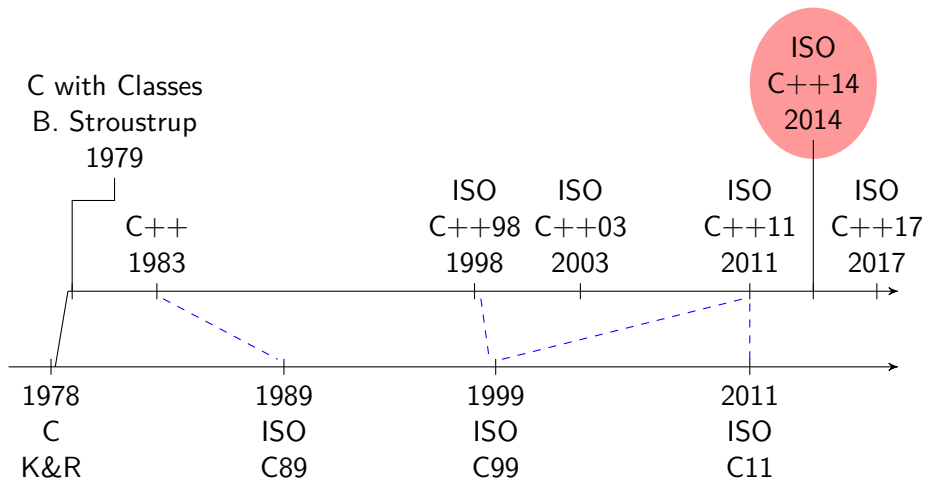
Historie a vývoj

Budoucnost: C++2x

Nestandardizovaná rozšíření

Historie a vývoj

Budoucnost: C++2x

Nestandardizovaná rozšíření

Charakteristika C++

- imperativní, staticky typovaný jazyk
- objektově-orientovaný; *hodnotová sémantika* objektů
- s funkcionálními prvky (zejména od C++11)
- podporuje generické programování a metaprogramování (šablony)
- částečně zpětně kompatibilní s C
- rozsáhlá standardní knihovna
- C++11 přineslo významné změny k lepšímu

Proč používat C++?

- široké rozšíření
- vysoká rychlost kódu
- univerzálnost
- rozsáhlé možnosti metaprogramování
- jiný pohled na sémantiku objektů
 - ve srovnání s většinou v současnosti populárních jazyků
- **RAII (deterministická správa zdrojů)**

- vhodné pro
 - větší projekty
 - systémové aplikace
 - rychlou grafiku
 - embedded zařízení
- spíše nevhodné pro
 - webové aplikace
 - rychlé prototypy

Hello, world!

```
// C++
#include <iostream>

int main() {
    std::cout << "Hello, world!\n";
}
```

```
// C
#include <stdio.h>

int main() {
    printf("Hello, world!\n");
}
```

Hello, world! 2.0

```
// C++
#include <iostream>
#include <string>

int main() {
    std::cout << "What is your name? ";
    std::string name;
    std::cin >> name;
    std::cout << "Hello, " << name << "!\n";
}
```

- Jak bychom podobný program napsali v C?

`std::string`

- hlavičkový soubor `<string>`
- sám si alokuje a dealokuje paměť
- indexování funguje jako v C

```
std::string s = "Hello!";  
s[0] = 'J';  
std::cout << s; // Jello!
```

std::string

- hlavičkový soubor <string>
- sám si alokuje a dealokuje paměť
- indexování funguje jako v C

```
std::string s = "Hello!";  
s[0] = 'J';  
std::cout << s; // Jello!
```

- navíc se umí přiřazovat

```
std::string s = "Hello!";  
std::string t;  
t = s;
```

- co se stane, když teď provedeme `t[0] = 'J'?`

Řetězce v C++ (pokr.)

`std::string`

- umí se řetězit pomocí operátoru `+` (a operátoru `+=`)

```
std::string h = "Hello";  
std::string w = "world";  
std::string s = h + ", " + "!";
```

- **Pozor!** tohle nebude fungovat: (proč?)

```
std::string s = "James" + " " + "Bond";
```

Řetězce v C++ (pokr.)

`std::string`

- umí se řetězit pomocí operátoru `+` (a operátoru `+=`)

```
std::string h = "Hello";  
std::string w = "world";  
std::string s = h + ", " + "!";
```

- **Pozor!** tohle nebude fungovat: (proč?)

```
std::string s = "James" + " " + "Bond";
```

- umí toho ještě mnohem více:

<http://en.cppreference.com/w/cpp/string>

Dynamická pole v C++

std::vector

- hlavičkový soubor <vector>
- dynamické (rozšiřitelné) pole

```
std::vector<int> v;  
v.push_back(1); // vložení prvku za konec pole  
v.push_back(2);  
v.push_back(3);
```

```
for (int i = 0; i < v.size(); ++i) {  
    std::cout << v[i];  
}
```

```
for (int x : v) { // od C++11: range-for  
    std::cout << x;  
}
```

lecture01_04.cpp

Dynamická pole v C++ (pokr.)

std::vector

- inicializace

```
std::vector<int> v = {1, 2, 7, 17, 42}; // od C++11
std::vector<int> v{1, 2, 7, 17, 42}; // totéž
std::vector<int> v(10); // 10 nul
std::vector<int> v(10, 17); // 10 sedmáctek
```

- pozor na rozdíl mezi () a {}
- více na <http://en.cppreference.com/w/cpp/container/vector>
- pozor na rozdíl mezi `resize` a `reserve`
- *bonus*: v C++17 si typ objektů „uvnitř“ vektoru umí kompilátor v některých případech domyslet sám:

```
std::vector v = {1, 2, 3, 4, 5};
```

lecture01_05.cpp

Objekty se chovají stejně jako primitivní typy

- přiřazení je vytvoření kopie
- předání do funkce je vytvoření kopie
- konec bloku znamená zánik objektu

```
void f(int z) {  
    z = 7;  
}
```

```
int x = 3;  
int y = x;  
f(y);  
x = 5;  
// jaké jsou hodnoty x, y?
```

- `std::string` i `std::vector` se chovají stejně

Volání funkcí

```
void f1(std::string s) {  
    // s je kopie skutečného argumentu  
    // změny s se navenek nijak neprojeví  
}
```

```
void f2(std::string& s) {  
    // s je reference na skutečný argument  
    // změny s se navenek projeví  
}
```

```
void f3(const std::string& s) {  
    // s je reference na skutečný argument  
    // je zakázáno s měnit  
}
```

- více si o referencích řekneme příště

Range-for

- funguje podobně jako volání funkcí na předchozím slajdu

```
std::vector<std::string> names;
// ...
for (std::string s : names) {
    // s je kopie položky vektoru
}

for (std::string& s : names) {
    // s se odkazuje na položku vektoru
    // můžeme jej měnit
}

for (const std::string& s : names) {
    // s se odkazuje na položku vektoru
    // nesmíme jej měnit
}
```

Základy vstupu a výstupu <iostream>

std::cout

- standardní výstup, objekt typu std::ostream
- výpis probíhá pomocí operátoru <<
 - přetížený operátor, automatická detekce typu

```
std::cout << "Jmenuji se " << name  
          << " a je mi " << age << " let.\n";
```

- manipulátor std::endl – konec řádku a vyprázdnění bufferu

```
std::cout << "In a galaxy far, far away ..."  
          << std::endl;
```

Základy vstupu a výstupu (pokr.)

`std::cin`

- standardní vstup, objekt typu `std::istream`
- vstup probíhá pomocí operátoru `>>`
 - vstup je ukončen bílým znakem

```
std::string s;
```

```
std::cin >> s; // načte jen jedno slovo
```

- vstup celého řádku pomocí `std::getline(std::cin, s)`
- více o vstupu a výstupu později

Co znamená std::?

Jmenné prostory

- umožňují lepší koexistenci různých knihoven
- více si o nich řekneme později

Jmenný prostor standardní knihovny std

- všechny typy, objekty, funkce standardní knihovny začínají std::

Musíme všude psát std::?

Direktiva `using namespace` a deklarace `using`

```
using std::cout;    // odteď můžeme psát jen cout
// ...
using namespace std;
// odteď můžeme psát všechno bez std::
```

- platnost končí koncem bloku
 - pokud není uvnitř bloku, nekončí nikdy

Direktiva `using namespace` a deklarace `using`

```
using std::cout;    // odteď můžeme psát jen cout
// ...
using namespace std;
// odteď můžeme psát všechno bez std::
```

- platnost končí koncem bloku
 - pokud není uvnitř bloku, nekončí nikdy

Doporučení a pravidla

- preferujte `using std::něco;` před `using namespace std;` (proč?)

Direktiva `using namespace` a deklarace `using`

```
using std::cout;    // odteď můžeme psát jen cout
// ...
using namespace std;
// odteď můžeme psát všechno bez std::
```

- platnost končí koncem bloku
 - pokud není uvnitř bloku, nekončí nikdy

Doporučení a pravidla

- preferujte `using std::něco`; před `using namespace std`; (proč?)
- **nikdy** nepište `using namespace std`; nebo `using std::něco` do hlavičkového souboru, pokud to není uvnitř bloku (funkce)
 - Proč? Co strašného se stane?

Testování

Programy obsahují chyby

- je to tak

Testování programů

- důležitá součást vývoje
- různé úrovně testování
- *unit testing* – testování malých jednotek kódu

Nástroje pro unit testing

- velká řada různých frameworků
- my používáme <https://github.com/catchorg/Catch2>
 - jeden hlavičkový soubor, bez závislostí
 - testy se dají dělit do sekcí, podpora Behaviour-Driven Development
 - jedno makro pro různé druhy porovnání

Použití *Catch2*

Hlavní soubor by měl obsahovat jen toto:

```
#define CATCH_CONFIG_MAIN
#include "catch.hpp"
```

Ostatní soubory s testy – jednotlivé testy uvnitř bloků `TEST_CASE`

```
TEST_CASE("A very nice test case") {
    // kód s asserty
}
```

```
TEST_CASE("Another very nice test case") {
    // kód s asserty
}
```

Použití *Catch2* – sekce

Dělení testů do sekcí – bloky SECTION (dají se zanořovat)

```
TEST_CASE("Some test") {  
    // tato část se provede vždy  
    SECTION("First section") {  
        // tato část se provede při prvním průchodu  
    }  
    SECTION("Second section") {  
        // tato část se provede při druhém a třetím průchodu  
        SECTION("First subsection") {  
            // tato část se provede při druhém průchodu  
        }  
        SECTION("Second subsection") {  
            // tato část se provede při třetím průchodu  
        }  
    }  
}
```

Podmínky

```
CHECK(condition); // musí být pravdivá  
CHECK_FALSE(condition); // nesmí být pravdivá  
REQUIRE(condition); // musí být pravdivá  
REQUIRE_FALSE(condition); // nesmí být pravdivá
```

- Catch2 umí rozumně zacházet s jednoduchými porovnáními typu $x == y$, $x < y$ apod.
- REQUIRE zastaví test, pokud podmínka neplatí; CHECK pokračuje dál
- doporučení: preferujte CHECK; REQUIRE použijte tehdy, pokud další pokračování testu v případě nesplněné podmínky nedává smysl

Logování

- `INFO(message)` – v případě, že v budoucnosti selže nějaký `assert`, zadaná zpráva se zobrazí
 - zprávy jsou lokální na úrovni bloků
 - uvnitř `INFO` možno řetězit výstupy pomocí `<<`
- `WARN` – zobrazí zprávu vždy
- `FAIL` – zobrazí zprávu a neúspěšně ukončí test
- `CAPTURE(var)` – totéž, co `INFO("var := " << var)`

Závěrečný kvíz

<https://kahoot.it>

Závěrečný kvíz

```
#include <iostream>
#include <string>
#include <vector>
void f(std::vector<std::string> z) {
    z[0] = "Omikron";
}
int main() {
    std::vector<std::string> x = {"Alpha", "Beta", "Gamma"};
    std::vector<std::string> y = x;
    x[1] = "Delta";
    f(y);
    for (std::string s : y) {
        std::cout << s;
    }
    std::cout << '\n';
}
```

lecture01_08.cpp